

MINTAQADA INFRATUZILMA RIVOJLANISHINING TAHLILI**Abdinazarov Xusan Shaymanovich**

Qarshi davlat universiteti "Iqtisodiyot" kafedrası mustaqil izlanuvchisi

<https://orcid.org/0009-0002-1464-9428>xabdunazarov0770@gmail.com

Annotatsiya :Ushbu maqolada mintaqaviy infratuzilma rivojlanishining iqtisodiy o'sish, investitsion jozibadorlik va aholi turmush darajasiga ta'siri ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda transport, energetika, kommunal xizmatlar va raqamli infratuzilmaning hududlar rivojlanishidagi o'rnini o'rganilgan. So'nggi yillarda O'zbekistonda amalga oshirilayotgan keng ko'lamli infratuzilma loyihalari, jumladan, avtomobil yo'llarini rekonstruksiya qilish, elektr energiyasi tarmoqlarini modernizatsiya qilish, yangi energetika quvvatlarini ishga tushirish hamda hududlarning investitsiyaviy salohiyatini oshirishga qaratilgan davlat dasturlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: infratuzilma, mintaqaviy rivojlanish, transport infratuzilmasi, energetika infratuzilmasi, investitsiyalar, iqtisodiy o'sish, hududiy rivojlanish, raqamli infratuzilma, logistika, davlat-xususiy sheriklik.

KIRISH

Mamlakat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishi va hududlarning raqobatbardoshligini oshirishda infratuzilma muhim strategik omil hisoblanadi. Transport, energetika, aloqa, muhandislik-kommunikatsiya va raqamli infratuzilma tizimlarining rivojlanganligi hududlarning investitsiyaviy jozibadorligi, ishlab chiqarish salohiyati va aholining turmush darajasini belgilovchi asosiy mezonlardan biridir. Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, infratuzilmaga yo'naltirilgan investitsiyalar iqtisodiy o'sishning eng muhim drayverlaridan biri bo'lib, yalpi hududiy mahsulot hajmining ortishi va yangi ish o'rinlari yaratilishiga xizmat qiladi. So'nggi yillarda O'zbekistonda hududlarni kompleks rivojlantirish, transport-logistika tizimini modernizatsiya qilish, energetika infratuzilmasini yangilash va raqamli texnologiyalarni joriy etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining hududlarni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish, investitsiya muhitini yaxshilash va infratuzilma obyektlarini modernizatsiya qilishga qaratilgan qator farmon va qarorlari qabul qilinib, ularning ijrosi natijasida mintaqalarning iqtisodiy salohiyati sezilarli darajada oshmoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2025-yilning yanvar-sentyabr oylarida O'zbekiston iqtisodiyoti va ijtimoiy sohasini rivojlantirish uchun asosiy kapitalga yo'naltirilgan investitsiyalar hajmi 443,6 trillion so'mni tashkil etgan bo'lib, bu ko'rsatkich o'tgan yilning mos davriga nisbatan 15,2 foizga yuqori hisoblanadi. So'nggi besh yil davomida investitsiyalar hajmi 2,8 barobarga oshgani mamlakatda infratuzilma loyihalariga katta e'tibor qaratilayotganidan dalolat beradi. Hududiy infratuzilmani rivojlantirishda transport tarmog'ining o'rnini alohida ahamiyatga ega. 2025-yilning birinchi yarmida respublika bo'yicha 8 619 kilometr avtomobil yo'llari rekonstruksiya qilinib va ta'mirlanib, ushbu maqsadlar uchun 7 trillion so'mdan ortiq mablag' yo'naltirilgan. Mazkur ko'rsatkichlar logistika xarajatlarini kamaytirish, hududlararo iqtisodiy aloqalarni mustahkamlash va investitsion faollikni oshirishga xizmat qilmoqda.

Energetika infratuzilmasi ham mintaqaviy rivojlanishning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. 2025-yilda mamlakatda 86,7 milliard kVt-soat elektr energiyasi ishlab chiqarilgan bo'lib, 42 ta yangi energetika obyektlari foydalanishga topshirilgan. Bundan tashqari, elektr uzatish tarmoqlarini modernizatsiya qilish va qayta tiklanuvchi energiya

manbalarini rivojlantirish bo'yicha yirik loyihalar amalga oshirilmoqda. Energetika sohasiga kiritilgan investitsiyalar hajmining 2021-yildagi 2,6 milliard AQSH dollaridan 2025-yilda 11 milliard AQSH dollariga yetgani ushbu yo'nalishning ustuvor ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Shuningdek, raqamli infratuzilmaning rivojlanishi ham hududlarning iqtisodiy faolligini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida internet tarmoqlari qamrovi kengaytirilmoqda, davlat xizmatlari raqamlashtirilmoqda va hududlarda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari joriy etilmoqda. Bu esa iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida samaradorlikni oshirishga xizmat qilmoqda.

Mintaqada infratuzilma rivojlanishining iqtisodiy ahamiyati. Mintaqaviy infratuzilma iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omillaridan biri hisoblanadi. Infratuzilmaning rivojlanganlik darajasi hududlarning investitsion jozibadorligi, ishlab chiqarish salohiyati, aholi bandligi va turmush sifatiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Zamonaviy iqtisodiyot sharoitida transport, energetika, kommunikatsiya va raqamli infratuzilma tizimlarining samarali faoliyat yuritishi hududlar o'rtasidagi iqtisodiy integratsiyani kuchaytiradi hamda iqtisodiy o'sish sur'atlarini jadallashtiradi. Infratuzilmaga yo'naltirilgan investitsiyalar iqtisodiy rivojlanishning multiplikativ samaradorligini ta'minlaydi. Ya'ni yangi yo'llar, elektr tarmoqlari, logistika markazlari va aloqa tizimlarining qurilishi nafaqat mazkur sohalarning rivojlanishiga, balki sanoat, qishloq xo'jaligi, xizmat ko'rsatish va savdo tarmoqlarining kengayishiga ham xizmat qiladi. Shu sababli rivojlangan davlatlar tajribasida infratuzilma iqtisodiy siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida qaraladi. O'zbekiston Respublikasida ham hududlarni kompleks rivojlantirish va infratuzilma salohiyatini oshirishga qaratilgan keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli "2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmonida hududlarda muhandislik-kommunikatsiya, transport va ijtimoiy infratuzilma obyektlarini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan. Mazkur strategiya doirasida hududlar iqtisodiy salohiyatini oshirish va aholi uchun qulay yashash muhitini yaratishga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Transport infratuzilmasining mintaqaviy rivojlanishga ta'siri. Transport infratuzilmasi hududlarning iqtisodiy faolligini ta'minlovchi eng muhim omillardan biridir. Transport tarmoqlarining rivojlanganligi ishlab chiqarilgan mahsulotlarning ichki va tashqi bozorlarga tez yetkazib berilishiga, logistika xarajatlarining kamayishiga va eksport salohiyatining oshishiga xizmat qiladi. So'nggi yillarda O'zbekistonda avtomobil yo'llarini rekonstruksiya qilish, xalqaro transport koridorlarini rivojlantirish va logistika markazlarini tashkil etish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Mamlakatning geografik jihatdan Markaziy Osiyoning markazida joylashganligi transport infratuzilmasini rivojlantirish zaruratini yanada kuchaytiradi. Xalqaro ekspertlarning fikricha, transport infratuzilmasining rivojlanganligi logistika xarajatlarini 15–20 foizgacha kamaytirish imkonini beradi, bu esa hududlarning investitsion jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi. Transport tizimining modernizatsiya qilinishi natijasida mintaqalarda yangi ishlab chiqarish quvvatlari tashkil etilmoqda, ichki bozorlarning integratsiyasi kuchaymoqda va aholi mobilligi oshmoqda. Ayniqsa, chekka hududlarni yirik iqtisodiy markazlar bilan bog'lovchi yo'llarning qurilishi hududlararo iqtisodiy tafovutlarni kamaytirishga xizmat qilmoqda.

Energetika infratuzilmasining iqtisodiy rivojlanishdagi o'rnini. Energetika infratuzilmasi iqtisodiyotning barcha tarmoqlari uchun zarur bo'lgan asosiy resurslarni ta'minlaydi. Elektr energiyasi va tabiiy gaz bilan barqaror ta'minot sanoat korxonalari, xizmat ko'rsatish sohasi hamda aholi ehtiyojlarini qondirishning muhim sharti hisoblanadi. O'zbekistonda energetika tizimini modernizatsiya qilish va yangi quvvatlarni ishga tushirish bo'yicha keng ko'lamli investitsiya loyihalari amalga oshirilmoqda. So'nggi yillarda quyosh va shamol elektr stansiyalarini qurish, elektr uzatish tarmoqlarini modernizatsiya qilish va energiya samaradorligini oshirish bo'yicha qator davlat dasturlari qabul qilindi. Natijada elektr energiyasi ishlab chiqarish hajmi yildan-yilga ortib bormoqda. Energetika infratuzilmasining rivojlanishi hududlarda yangi sanoat korxonalarining tashkil etilishiga, ishlab chiqarish hajmining kengayishiga va investitsion faollikning oshishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish ekologik barqarorlikni ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Raqamli infratuzilmaning rivojlanish tendensiyalari. Raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi hududiy taraqqiyotning muhim omiliga aylanmoqda. Internet tarmoqlari, mobil aloqa xizmatlari, elektron davlat xizmatlari va raqamli platformalar iqtisodiy jarayonlarning samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynamoqda.

"Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida mamlakatning barcha hududlarida telekommunikatsiya tarmoqlarini kengaytirish, optik tolali aloqa liniyalarini rivojlantirish va internet qamrovini oshirish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Natijada aholi va tadbirkorlik subyektlarining raqamli xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari kengaymoqda. Raqamli infratuzilmaning rivojlanishi elektron tijorat, masofaviy ta'lim, elektron sog'liqni saqlash va elektron hukumat tizimlarining samarali faoliyat yuritishiga zamin yaratmoqda. Bu esa hududlarda biznes yuritish xarajatlarini kamaytirish, davlat xizmatlaridan foydalanish qulayligini oshirish va iqtisodiy faollikni rag'batlantirish imkonini bermoqda.

Mintaqaviy infratuzilmani rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari.

Mintaqalarda infratuzilma rivojlanishini yanada jadallashtirish uchun transport-logistika tizimlarini modernizatsiya qilish, energetika obyektlarini yangilash, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va davlat-xususiy sheriklik mexanizmlaridan samarali foydalanish zarur. Ayniqsa, investitsiyalarni faol jalb etish orqali hududlarda zamonaviy infratuzilma obyektlarini qurish iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri bo'lib xizmat qiladi. Bundan tashqari, infratuzilma rivojlanishini rejalashtirishda hududlarning tabiiy-iqtisodiy xususiyatlari, demografik holati va ishlab chiqarish salohiyatini hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Bu esa mavjud resurslardan samarali foydalanish va hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tafovutlarni qisqartirish imkonini beradi.

Umuman olganda, mintaqaviy infratuzilmaning rivojlanishi iqtisodiy o'sishni ta'minlash, investitsion muhitni yaxshilash, aholi bandligini oshirish va hududlarning raqobatbardoshligini mustahkamlashning muhim omili hisoblanadi. Shu sababli infratuzilma loyihalarini izchil davom ettirish va ularning samaradorligini oshirish mamlakatning uzoq muddatli ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishida muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, mintaqaviy infratuzilmaning rivojlanishi hududlar iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Transport, energetika, kommunikatsiya va raqamli infratuzilma tizimlarining rivojlanganligi hududlarning investitsion jozibadorligini oshiradi, ishlab chiqarish hajmining kengayishiga xizmat qiladi hamda aholi turmush darajasini yaxshilash uchun zarur sharoitlarni yaratadi. Tahlillar shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda O'zbekistonda hududlarni kompleks rivojlantirish va infratuzilma obyektlarini modernizatsiya qilish bo'yicha amalga

oshirilayotgan islohotlar ijobiy natijalar bermoqda. Xususan, avtomobil yo'llari va transport-logistika tarmoqlarining rivojlanishi hududlararo iqtisodiy aloqalarni mustahkamlashga, energetika tizimining modernizatsiyasi esa ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, raqamli infratuzilmaning rivojlanishi iqtisodiyotning turli tarmoqlarida samaradorlikni oshirish va zamonaviy xizmatlarni joriy etish imkoniyatlarini yaratmoqda. Mintaqalarda amalga oshirilayotgan infratuzilma loyihalari yangi ish o'rinlarining yaratilishiga, tadbirkorlik faoliyatining kengayishiga va investitsiyalar oqimining ko'payishiga ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, ayrim hududlarda muhandislik-kommunikatsiya tarmoqlarining eskirganligi, logistika markazlarining yetarli emasligi, internet qamrovidagi tafovutlar hamda investitsiya resurslaridan foydalanish samaradorligining yetarli darajada emasligi kabi muammolar saqlanib qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, mintaqaviy infratuzilmani rivojlantirish mamlakat iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlash, hududlar o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy tafovutlarni kamaytirish va aholi farovonligini oshirishning muhim sharti hisoblanadi. Shu sababli infratuzilmaga yo'naltiriladigan investitsiyalar hajmini oshirish, innovatsion texnologiyalarni keng joriy etish hamda hududiy rivojlanish strategiyalarini takomillashtirish kelgusidagi ustuvor vazifalardan biri bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son Farmoni. **"2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"**. – Toshkent, 2022.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son Farmoni. **"O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risida**. – Toshkent, 2023.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining **"Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risidagi** Farmoni va qarorlari. – Toshkent.
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi. **Hududlarni kompleks ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish dasturlari**. – Toshkent, 2024.
5. O'zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. **O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati bo'yicha statistik to'plam**. – Toshkent, 2025.
6. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi. **Hududlarni rivojlantirish va investitsiya siyosati bo'yicha yillik hisobot**. – Toshkent, 2025.
7. O'zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi. **O'zbekiston iqtisodiyotiga investitsiyalar jalb etish natijalari**. – Toshkent, 2025.
8. World Bank. World Development Report 2025: Infrastructure and Regional Development. – Washington D.C., 2025.
9. Asian Development Bank. Asian Development Outlook 2025. – Manila, 2025.
10. United Nations Development Programme. Regional Infrastructure Development and Sustainable Growth. – New York, 2024.
11. Organisation for Economic Co-operation and Development. Infrastructure Governance Review. – Paris: OECD Publishing, 2024.
12. Todaro M.P. va Smith S.C.. 13th Edition. – New York: Pearson Education, 2021.
13. Stiglitz J.E.. 4th Edition. – New York: W.W. Norton & Company, 2019.
14. Krugman P. va Wells R.. 6th Edition. – New York: Worth Publishers, 2022.
15. O'zbekiston Respublikasi Transport vazirligi. **Transport va logistika infratuzilmasini rivojlantirish bo'yicha yillik hisobot**. – Toshkent, 2025.